

המתנה המצליחה ביותר לכל בית יהודי! סט "מדות טיש" - מדות והליכות לאור הפרשה

פרשת קורח, כ"ח בסיון תש"פ

שבת מברכים חודש תמוז. מולד: ליל א' שעה 12 עם 26 דק', 14 חלקים. ראש חודש בימים: שני ושלישי.

גיליון מס' 411
שנה 7

שבת טיש

מתוך סדרת ספרי "שבת טיש"

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

ויהיו המתים במגפה ארבעה עשר אלה ושבע מאות מלבד המתים על־דבר־קרח (יז, יד) - זה חשבון המתים במגפה: מנין בני ישראל היה 603,550 איש, ומפני שתרומה בעין יפה היא אחד חלקי ארבעים ובעינין דרתהא נדונו בעין פזו, לכן היו צריכים למות חלק הארבעים ממנין זה, והחשבון הוא 15,088 אנשים. מספר המתים במגפה היו 14,700 וחסרים אפוא 388 כדי שתמלא הסאה, ולכן מזכיר הכתוב את המתים על־דבר־קרח, שהיו 250 איש, ויחד עם קרח, דתן ואבירם, הרי הם 253 איש, ועדין חסרים 135 כמנין קהל שאותם הציל אהרן על־ידי הקטרת, כמו שאמר לו משה והולך מהרה אל־העדה והוא רץ אל תוך הקהל כמנין 135 שנצלו בזכותו, והמספר מדויק אפוא להפליא. (טיב הפרשה)

חשבון המתים במגפה הוא 14,700 שהם 147 מאות, כנגד 147 שנות חייו של יעקב אבינו, שהרי הוא צוה לפני מותו שבנו לוי לא ישא את ארזו, מפני שהוא עתיד לשאת את ארון הברית במשכן, ואם בני ישראל חלקו על בחירת שבט לוי, מפני שקל העדה כלם קדושים, כפרו בקדש גם בצואתו של יעקב אבינו, ולכן נענשו במספר מדויק כזה כנגד שנותיו של יעקב אבינו. (משח חכמה)

ראשיתם אשר־יתנו לה' (יח, יב) - זו תרומה גדולה. וחז"ל נתנו לה שלש מדות, עין יפה אחד מארבעים, עין בינונית אחד מחמשים, ועין רעה אחד מששים. ואמרו התוספות שמדת עין בינונית רמוזה בפסוק "ממחצת בני־ישראל תקח אחד אחד מיריבתי" שנאמר במטות לגבי המקם של יוצאי מצרים, לרמוז שצריך להפריש אחד מחמשים. ורמז נאה יש בתבת מק"ם לשלש המדות, כי מקם במלוי הוא מ"ם = 80, ומחציתו 40 עין יפה, ק"ה = 100, ומחציתו 50 עין בינונית, סמ"ה = 120, ומחציתו 60 עין רעה. (טיב הפרשה)

בבורי כלי־אשר בארצם אשר־יביאו לה' (יח, יג) - בגימטריה שאין מביאים לביבורים קדם הגעצות, לרמוז לנאמר במסכת פבורים שאין מביאים בפורים קדם העצרת. (מגדנות)

ספורים בפרשה

ומדוע תתנשאו על קהליה' (טז, טז)

אמר רבי מנחם מנדל מקוצק: "דבר פלא הוא, שכל החולקים על הצדיקים בודים עליהם דברי הבל ועלילות שוא, שהם ההפך הגמור ממהותם, כמו על משה רבנו שהתורה מעידה עליו שהיה ענו מפל־אדם, ובני קרח אמרו עליו שהוא בעל גאווה, וטענו נגדו ומדוע תתנשאו על קהליה'..."

ואהרן מה הוא־פי תלינו עליו (טז, יא)

רבי מאיר אריק מטורנא באר פסוק זה באופן נפלא. ידועים דברי חז"ל, שהאדם נפר בשלשה דברים, בכיסו, בכוסו ובכעסו. אולם בני ישראל לא היו יכולים לתהות על קנקנו של אהרן ולבדק את מהותו, שכן 'כיסו' לא היה בדור המדבר, שכלם התפרנסו מהקן וקבלו עמר לגלגלת, ואף לא 'ככוסו', שהרי שתויי יין אסורים בעבודה ואהרן לא שתה יין. מה נותר אפוא? רק 'ככעסו', וזו פונת משה: "ואהרן מה הוא" - אם תרצו לדעת טיבו של אהרן, "פיר־תלינו עליו" נפו להכעיסו והפירו את מהותו..."

ולא־יהיה בקרח ובקדתי (יז, ה)

באר פעם רבי חיים מבריסק ואמר, שלא תהיה עוד בעולם מחלוקת כזו כמו מחלוקת קרח, שצד אחד היה בלו לשם־שמים, והצד השני היה להפך.

בימיו של ה"ייטב לב" מסייגט, פרצה מחלוקת קשה בעניני הנהגת העיר, והוא מנע את עצמו בכל האפשר שלא להתערב במחלוקת. למקבריו ספר ואמר כך: "דעו לכם, כי יקני ה'ישמח משה' מאוהל, ספר לי פעם שהוא זוכר את גלגול נשמתו הקודם כשהיה מיוצאי מצרים והיה במחלוקת קרח, וכששאלתי אותו לאיזה צד נטה, לצד משה או לצד קרח, השיב ואמר לי, שבמחלוקת קרח היו שלש פתות בישראל. פת אחת היתה עם משה רבנו והיתה להם מסירות נפש בעדו, ולכן לא נכנסו כלל בדיו ודברים עם קרח ועדתו. הפת השנייה היו מתנבחים עם קרח ונסו להוכיח להם בטענות שהצדק עם משה רבנו, והפת השלישית עמדה מרחוק ולא התערבו כלל במחלוקת, והוא עצמו היה מאותה פת שלישית. ומשום כך איני רוצה להתערב בשום מחלוקת כמו שזקני עמד מן־הצד ולא התערב בה."

רבה האחרון של וילנא בימיו של הגד"א מוילנא, היה רבי שמואל, חתנו של ר"סו"ד, רבי יהודה ספרא ודינא. אחריו לא נתמנה יותר רב לעיר, מפני מחלוקת קשה שפרצה בעיר עוד בימיו של רבי שמואל על דבר פסא הרבנות, ושונאיו מררו את חייו ונסו לפטרם מתפקידו הרם. בפטירתו, הספידו מורים רבי נח מייגטס, מגדולי העיר ומחתנו של הגד"א, ובדבריו אמר כך: "במסכת אבות אמרו רבותינו שכל מחלוקת שאינה לשם שמים אין סופה להתקיים, זו מחלוקת קרח וכל עדתו! ולכאורה הדבר תמוה, שכן היה צריך לומר 'מחלוקת משה וקרח? אלא, שבכל מחלוקת יש שני צדדים חלוקים ביניהם, אולם מחלוקת קרח היתה חד צדדית, מצדו של קרח בלבד, ואלו משה רבנו לא נטל חלק במחלוקת כלל". "והוא הדין במנוח שלפנינו" סים הספדו ואמר, "שהיה צדיק תמים וגאון מפרסם, ובמחלוקת הנוראה שנהלה נגדו בידי בני קרח שבודונו, השתתף רק הצד שבנגדו ואלו הוא עצמו לא נטל בה חלק באצבע קטנה, ונותר בגאונותו וצדקתו".

לקבלת הגיליון והנחיות

דוא"ל: 5806777@gmail.com

לרפואת הילדה מרים

בת חיה ברכה יהודית תח'י

זמני השבת - ירושלים

הדלה"ג 7.12 צאת השבת 8.30 רבנו תם 9.05

היה היה

בי נאצנו האנשים האלה אתיה

"משפטר רבי שלמה, בטל כבוד התורה", אמרו במרוקו לאחר פטירתו של רבי שלמה אבן-עמר, כפי שמספר החיד"א, שכן גאון מפלג היה בתורה, ואת רבנותו נהג ברמה. ידידו רבי חיא הכהן בעל "משמרות כהנה" מכנהו "מאור הגולה", וכותב עליו שהיה "רב על-פלי האפריקא". יחד עם רעו רבי אברהם אזולאי ממרקש, למד אצל רבי יצחק דלויה, מצאצאי גולי ספרד. פעם, בעת שישבו שני התלמידים לפני רבם רבי יצחק ולמדו תורה, הגיע אליהם מכתב מירושלים, בו פרטו גאונים הנודעים של ירושלים דאז את מכוונתם בסגיה מסוימת בש"ס, ובקשו את חות דעתו של רבי יצחק דלויה בפתרון הענין. בשישה דרכים נסו חכמי ירושלים לבאר את הסגיה, אלא שהרב המג"ו, הוא רבי משה גלנטי השני, דחה את כל הדרכים וסלל דרך שביעית בבאור הסגיה. ישב רבי שלמה אבן-עמר כל הלילה והתעמק בפגיה, פשהו מונע שנה מעיניו והתנמנה מעפעפיו. כדי שהדברים יהיו ברורים, רשם את כל שבועת הדרכים בבאור הענין על-גבי גליון והניחו בין דפי מסכת הגמרא שלמד בה. בבקר, הגיע רבי יצחק אל הישיבה, וכשנטל את הגמרא ופתחה, השתומם לגלות בה את הגליון הערוף, בו בארו כל הדרכים לבאור הסגיה באופן נפלא. "מי כתב את הגליון?" תמה הרב באזני שמושו, וכשהלה אמר לו כי "תלמידך רבי שלמה כתב זאת", אמר הרב: "לא תלמיד ראוי לקרא לו, אלא רב!" ומיד צוה לשמושו להכין לו אצטלא דרבנן פראוי לרום מעלתו, ויחד עם הבגדים החדשים, הכין לו כתב רבנות מפאר, ומאז נעשה לרב בעיר מרקש ושמו יצא לשם ותהלה.

המעשה ארע בשנת תפ"ח, בימים הסמוכים לחג הפסח. רבי שלמה אבן-עמר פהן אז פרצה של מקנס, ומספה בלשיה נקלע לעיר הגדולה פס שבמרוקו, כשפיסו ריק ואין גידו פרוטה להוצאות החג. לא רצה רבי שלמה לעשות תורתו קרדם לחפר בו, ולכן לא גלה לאיש את זהותו, עד שמצא שם יהודי פשר אחד, שהתפרנס בתופר עורות והרויח לחמו בישור. "שלוס עליך", פנה היהודי אל רבי שלמה בסבר פנים יפות, והזמינו לביתו לסעד עמו את סעדת החג. מנהג היה בקרב יהודי פס בימים ההם, לקנות בימים הסמוכים לחג כבש משבח, ואת בשרו היו אוכלים בליל החג ובימי המועד. אף היהודי מוכר העורות רכש מבעוד מועד כבש אחד, אותו גדל בחצרו בפרוס הפסח. והנה כבר הגיע ערב החג, ועדין הכבש לא נשחט כדי להכין את בשרו לכבוד יום טוב. "מדוע אינך מוליך את הכבש לשחיטה?" תמה רבי שלמה באזני מארחו, וכשהלה ספר לו כי הוא ממתיך לשוחט שיבוא אליו, אלא שהלה מכבר ללכת קדם לכן אל בתי עשירי הקהלה שמעניקים לו בשכרו מתנה מרבה, אמר: "מה לך להמתין לשוחט הלז? גם אני יכול לשחט את הכבש, שכן בקי אני בשחיטה". אמר ועשה, ועד מהרה נשחט הכבש בידי רבי שלמה, ולאחר שדקו במינות, קבע פי פשר הוא ואין בו שום חשש ופקפוק. שחח האיש על האורח הנכבד שנפל בחלקו, אולם לאחר זמן-מה, כשהגיע השוחט אל ביתו ומצא שהכבש כבר נשחט בידי אדם אחר, התמלא חמה וכעס על מוכר העורות שלא המתין לו. ספר לו האיש על האורח הנכבד שבא לביתו ועל-כך שהוא שחט לו את הכבש, וכשהשוחט רצה לראותו, ספר לו המארח כי האורח יצא זה עתה מן-הבית כדי להתכונן לחג. רוחו של השוחט היתה קצרה מטרדות היום, ומרב פעסו לא שלט ברוחו, והודיע בקול רם כי האורח מחרם ועומד הוא ואסור לו לבוא בקהל. בהלה אחרת את בני הבית לשמע דבר החרם, ובטרם ספק היה בידם להתעשת ולבקש מהשוחט להסיר לטותא דרבנן מאורחם הנכבד, כבר יצא הלה בחרי-אף, אף יצא יצא השוחט מן-הבית, ורבי שלמה אבן-עמר נכנס וראה כי פניו של בעל-הבית זועפים. תמה האורח על הדבר, וכששמע על דבר החרם, קנא את קנאת התורה ורשם על גליון ניר, כי הוא מחרים את הקהל בלו באחד מפני כבוד התורה, וחתם את שמו. "קח עמך ניר זה", אמר רבי שלמה למארחו, "והעבר אותו מיד אל רב העיר". הציץ הרב בניר שלפניו, וכשראה את שמו של רבי שלמה אבן-עמר מתנוסס עליו, התמלא חיל ורעדה. הוא לא שת לבו לחג הקרב ובא, והשפוח מלבו את כל ההכנות לקראת יום טוב, ומיד אץ לביתו של מוכר העורות, והשתטח מלוא קומתו לפני רבי שלמה, כשהוא מחלה את פניו להסיר את הקפדתו מבני העיר. נענה לו האורח הנכבד, והתיר מיד את החרם שהטיל על בני העיר, אולם סרב להענות להפצרותיו של הרב להתארח בביתו בחג, והעדיף לחגג את המועד בבית מארחו, מוכר העורות.

מנהג היה בעיר פס, שביום טוב ראשון היה אחד מדרשני העיר נושא דרשה בהלכה, וכששמע רבי שלמה את דבר המנהג, הלך ברב ענותנותו אל בית הכנסת כדי לשמע את הדרשה. עם הכנסו לבית הכנסת, ספר מארחו לראש הקהל על האורח הדגול ועל כחו הגדול בדרשו, ומפיון שהדרשן שהזמן לא הגיע עדין לבית הכנסת, כבד ראש הקהל את רבי שלמה לעלות אל הבימה ולהגעים מדבריו לקהל הנאספים. אף החל רבי שלמה לדרש, והנה הגיע הדרשן אל בית הכנסת, וכשראה שאורח בלתי קרוא נואם במקומו, התמלא עברה וזעם, ובעזות מצח גרשו מעל הבימה ועלה לדרש במקומו. מן השמים תבעו את עלבונו של רבי שלמה, ומיד כשהתחיל אותו עז פנים לדרש, נשמעה פתאום חבטה אדירה, ולחרדת הנאספים נפלה לפתע התקרה מעל ראשו של הדרשן ורוצצה את מוחו. מלבדו, לא נפגע אף אחד מהנאספים בבית הכנסת, ויהי המקום לחרדת אלקים, וכלם ראו עין בעין מהו עונשו של הפוגע בכבוד חכמים, שלחישתן לחישת שרף.

מאורות

רבי רפאל יוסף ב"ר יהודה אבן-רובי זצ"ל ליום ההולולא ב"ו בסיון תקנ"ה או תקנ"ח

מגדולי רבני ירושלים בדרו של הר"ש, דין בבית-דינו של מהרי"ט אלג'ו וחברו של החיד"א. פעל רבות למען ישוב ארץ ישראל, ונסע כמה פעמים לגולה לטובת עניי ירושלים. בשנת תקמ"ב יצא לאירופה המערבית, כדי לגייס משאבים להצלת הר החיטים, לאחר שהתרבים בקשו להרסו ולהפקיעו מיד היהודים. בשנת תקמ"ו, הדפיס גליונותו את ספרו "דרך המקל" העוסק בהלכות רבות שקרמב"ם וביחוד בהלכות נדרים. בראש הספר נדפסה הסקמת המהרי"ט אלג'ו, וכאשר בקש המחבר מידו החיד"א הסקמה, כתב לו שאין הוא יזקק להסקמה: "מר יהוה רבא נודע בשערים שמו כי רב הוא, וספר תורה בידו משבח ומפאר מאיר עיני חכמים, דרך המקל אין לו שעור", ובמקום הסקמה שלח אליו תשובה בהלכה על אחד העניינים שבספרו. פעם נכנס ברב-לעיל אחד לביתו ודרש מפני תרומה, נתן לו כפי יכלתו אולם האיש לא הסתפק ודרש מפני מכתב שליחותו של ר' של ירושלים. סרב רבי רפאל לעשות זאת, אלא שהאיש דרש זאת בחזקה ואיים להכותו נפש. התחכם רבי רפאל וכתב לו שטר שליחות, כשהוא מסיים כי "הוא נזקק מצד עצמו ואחיו מת". כשהגיע האיש לליוויו התפלאו על סיום המכתב "ואחיו מת" שהרי אין מסיימים בדרך רע ולא הבינו מה ענין זה אצל שטר השליחות. הלכו אל החיד"א והוא הראה להם מיד את דברי רש"י על הפסוק "ואחיו מת" - "מפני היראה היה מוציא דבר שקר מפיו", וכך התגלה קלונו של האיש...

יוסיף דעת

במחלוקת קורה, נאמר 'וידתו ואביבני בני אליאב ואון פן פלת בני ראובן' שאף הם הטרפו למחלוקת, אלא שאשתו של און בן-פלת הצילתו בחכמתה. רש"י מדייק שדתי ואבירם וגם און בן-פלת היו מבני ראובן בני-עקב, וכך אמרו חז"ל שנמשכו למחלוקת מפני שבני ראובן חנו בצד ורום סמוך לקורח, אי לישע ואוי לשכנו. אך לפלא ולא שברפשת פינתם בו מנויים בני ראובן, נזכר אומנם אליאב מבני פלוא בן ראובן, אך פלת לא נזכר שם. מסיבה זו כתב רמ"ל שחור בספרו "אבני שהם", שפלת אינו שם אבי און, אלא אמו שהיתה משבת ראובן ואביו היה משבת אחר, ונקרא עלי-שם אמו שהיא גידלתו. כעין זה כתב גם בספר "מי מנחות", והוסיף שנקרא עלי-שם אמו מפני שתולין המקולקל במקולקליו, אולם הוא מתרץ עוד ש'פלת' אבי און הוא 'פלוא' בן ראובן, ויוצא אפוא שהיה דודם, אח אביהם, של דתן ואבירם שהיו בני אליאב בן פלוא, ומביא ראיה לדבריו מהפסוק בפרשת פינתם "ובני פלוא אליאב", שכתוב ובני לשון רבים, שהיו לו שני בנים און ואליאב, ולא רצה להזכירם שם מפני שפרש מדתן ואבירם, ואחרים פירשו שלא נזכר בפינתם מפני שניצל ולא היה מהבבלעים. והאמת שכבר הקדימו האברבנאל וכתב שפלת הוא פלוא, והיו לו שני בנים און ואליאב. יש הטועים וכותבים 'פלט' בהשפעת ההיגוי הספרדי, ואחרים כותבים 'פלט' בהשפעת ההיגוי האשכנזי, והנכון הוא 'פלת'. בסדר הדורות מובא, ש'הצ'לפוני' אשת מנחם היא גם אשת און בן-פלת. ומפני שהצילה את בעלה לכן זכתה לראות את המלאך, דהיינו שאון ומנחם הם איש אחד. וכנראה הכוונה לגלגול נשמתם, שהרי לא ייתכן שאון בן-פלת שחי בזמן משה רבנו, היה חי עד זמן משמונו בני, וכן משמע מדברי הרמ"ע מאנן שהכוונה לגלגול נשמתם, וכך גם מהמשך דברי בעל סדר הדורות, שהצ'לפוני אשת מנחם ואם משמונו, היא שני צללים, צילה למן חזנה אשת אלקנה, ולכן הייתה חנה עקרה בתחילה. מפני שצילה שתתן כוס של עיקרון.

ולא־יהיה בקרה ובעדתו

גאון בנגלה ונסתר היה רבי אברהם בן-מוסא, מגדולי חכמי מרוקו. מקום מושבו היה בעיר סאלי, ובה נודע שמו כגאון בתורה ובאיש קדוש הבקי בקבלה מעשית. באותם ימים, סבלו יהודי מרוקו מגזרות קשות שנתכו עליהם בידי המלך. לאחר שבאשתו המלכה יקדה תבערה של שגאת ישראל והיא הסיתה את בעלה להצטרף את צעדי יהודי המדינה. היו חייהם של יהודי מרוקו קשים כלענה, והגזרות הקשות נחתו עליהם חדישים לבקרים, עד שלא היה יום שאין קללתו מרבה מחברו. אף רבי אברהם בן-מוסא הניסר ביסורי אחיו, וכאשר ראה מי בלו כל-הקצין ואין מנוס מידה הארבה של המלכה, החליט להשתמש בדיעותיו בקבלה מעשית, עשה מה שעשה, ומאז החלה המלכה לחוש ריח של סרחון מכל מאכל שהגיש לפניו. לשון נפו טבחי בית המלוכה לשבר את-אונה כי אין שום מגרעת במאכלים הערבים המגשים לפניו, אולם היא דחתה את התבשילים מלפניה בטענה שהם מדיפים ריח צחנה שלא נתון לעמד בפניו, והדבר חזר ונשנה כל העת. דרשו המלך והמלכה בראים, התעצו עם חרטמים ומכשפים, אך לשון היה כל עמלם. הלכה המלכה ונחלשה, גופה נעשה כחוש וכמעט שנסמטה פרהה מגופה. בין שפך, לא נותרה ביד המלך הבררה, והוא שלח לזמן לפניו את ראשי קהלת היהודים, כדי לבקש מהם תעלה ומזור, והללו הצביעו על המקבל רבי אברהם בן-מוסא. באדם היחיד שיוכל להציל את המלכה מרדת שחת. שלח המלך אחרי רבי אברהם, אולם הוא התנה את רפואת המלכה עם הפסקת הדיפה של יהודי הממלכה, והמלך קבל על-אתר את התנאי. שוב עשה רבי אברהם מה שעשה, ובכבת אחת הפסיקה המלכה לחוש את תחושת הקבס שהיתה חשה עד עתה מהמאכלים, ושבה לחיות כאחד האדם. מיד לאחר מכן, החליט רבי אברהם לעזוב את מרוקו, בחשש שמא יתנקם בו המלך על הניקן שגרם למלכה בכל אותה תקופה, והגר לתוניס יחד עם בני משפחתו.

דרך ארבה עשה רבי אברהם עד שהגיע לתוניס, וכאשר הגיע אליה לא הכירו איש. בהתאם לדברי חז"ל במסכת נדרים, שמרר לו לאדם להודיע את זהותו בפני חכמי העיר כבוד התורה, התענין אצל תושבי המקום על גאוניה של תוניס, ולשמחתו נודע לו, כי בערבו של אותו יום, עתידה להתקיים חתונה גדולה של אחד מעשירי העיר, ובה עתידים כל בני הקהלה לקחת חלק. הודמנות זו היא אפוא, לפגש בחתנה את כל רבני העיר ונכבדיה, ולערך עמם הפרות. אמר רבי אברהם את העצה הנבונה, ולאחר שברר על מקום עריכת החתנה הגדולה, הגיע אל המקום בשעה מקדמת. עם הגיעו, ראה את השלחנות הערוכים ביד המלך ועליהם מיטב המעדנים. מכיון שהשעה היתה מקדמת, שהו במקום אורחים מעטים, ורבי אברהם שהיה עירף מעמל הדרך, התישב בירפתי האולם כדי לנוח מעט. והנה החלו האורחים הראשונים להפגס אל האולם רחב הידים, כאשר המתנים מקבלים את פניהם בסבר פנים יפות ומגישים לפניהם ממיטב המאכלים. לפתע, הבחין המתן העשיר באורח הבלתי מר שישב בידבתי האולם, ופליאה מלאה את לבו על ההלך הבלתי קרוא שהתישב ללא רשות בסמוך לשלחן הסועדים. בגדיו של רבי אברהם היו קרועים ומאבקים מעמל הדרך, שערוותיו היו מפזרות ונפר היה פי זה עתה הגיע מדרך ארבה, והעשיר הביט עליו בסלידה ונתעב. "האם אתה מכיר את ההלך הזה?" פנה אל מחתנו בשאלה, "שמא מקרובי משפחתך הוא, או אחד מידידיך?" אולם אף המתן לא הכיר את ההלך ולא ידע מהו. "ראה נא", אמר העשיר למחתנו, "הלך בלתי קרוא זה, מביש את החתנה המפארת בבגדיו הבלויים והמאבקים, ואינו מבין כיצד מהין הוא בנפשו לבוא לכאן כדי לפגס בשמחתנו". את דבריו אמר העשיר בקול רם באפן מכון, כדי שיגיעו לאזניו של האורח הבלתי קרוא, וכשפלה שמע את הדברים, קם מיד ממקומו בצער ועלבון, ועזב את המקום ללא אמר ודברים.

העשיר הספיק לשכח עד מהרה את המאורע, אולם לחרדתו גלה לפתע פי הוא הפך בסגורים ואבד את יכלת הראיה שלו. תחלה חשב, כי אין זה אלא סתרהרת וחלשה מחמת רב ההתרגשות, אולם לאחר שנסה שוב ושוב להביט נכחו ולא ראה מאומה, הבין כי אסון מר קרה לו. במבוכה ובאין אונים עמד העשיר תחתיו, כשהוא ממשש בידיו בקיר שלצדו, ולא יודע את נפשו מרב פחד ואימה. "חוששני", אמר לו מחתנו שגלה את האסון שארע לעשיר, "כי נענשת מן-השמים על פגיעתך באורח הך. שמא תלמיד חכם הוא, ומכיון שהקב"ה תבע את עלבונו, לכן הפית בסגורים כענש". "צודק אתה" אמר העשיר, "שלח נא לחפש אחריו ואפינסו. אולי יתרצה אלי ומאור עיני ישוב כבתחלה". הרצים יצאו דחופים לחפש את ההלך העני שגרש בבשת פנים, אלא שאיש לא הכירו, ורק לאחר מאמצים מרבים נודע פי מתאכסן הוא בבית פלוני, והרבנית ספרה פי עלה כפר על יצועו לנוח מפני טרח הדרך. מיד הובא העשיר שהפה בעורון אל הבית, ובדמעות שלישי התחנן על נפשו להעיר את הרב שסלק על-ידו בבשת פנים. כאשר קם רבי אברהם ממשכבו, נפל העשיר לרגליו והעשיר בכבי ותחננים למחל לו על שגנתו. "לא על פבודי הקפדתי", אמר לו רבי אברהם, "אלא על פבודם של הבריות, שכן אתה דן את האדם לפי בגדיו ולפי חיצוניותו, והרי חכמינו אמרו אל תהי דן לכל-אדם". רק לאחר שהלה הבטיח לו פי מעתה ואילך יכבד כל אדם באשר הוא. העשיר רבי אברהם את ידיו על עיניו, וראיתו שבה אליו מיד. הספור הפלאי הפך גלים בעיר, ובכלם שחו בפליאה על כחו של רבי אברהם בן-מוסא ועל הזיירות הנדרשת בכבודם של החכמים.

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

ויאמרו אל אלהי הרוחות וגו' - אמר שם אל, לצד שראה התעוררות הנגרות הדינים הזכיר חסד אל למתק הדינים, ואמרו אלהי הרוחות לכל-פשו, טען טענה הנשמעת לפני הבורא כי ה' חפץ שכל הרוחות יקבלו אלהותו עליהם בעודם בכשר בעולם הזה, והוא אמרו אלהי הרוחות, פרוש הרוחות הוא לשון מחשבה ודבון, על-דרך אומרו והעלה על-דוחקם, ואם-כן הגם שהמשפט אשר יעשה לכלותם רגע הוא משפט אמת, וכמו שכתבתי הטעם למעלה, עס-כל-זה לפי הנראה במעשה הוא שאיש אחד יחטא ועל פליהעדה תקצה, שאין כל העדה בחטא זה ואתה ממות בלך, ומעתה חס-ישראל הרוח תמאן באלהות כזה:

ויקם משה וילך וגו' - צריך לדעת טעם אומרו ויקם, ואם להודיע שהיה יושב מה יצא לנו מהודעה זו, אכן יצא על-דרך אומרו לפני-שבר גאון ולפני כבוד ענות, ואמרו ז"ל השפילתי הגבהתי, והוא מאמר הכתוב ויקם משה, קומה היתה לו כמה שחלף לדתו ולאבדירם האנשים הרשעים אשר תרפוהו ולא רצו לבוא אצלו, והשפיל עצמו הוא והלך אצלם, עליהם אמר לפני-שבר גאון, ועל משה ולפני כבוד ענות:

כי שבר וגו' חלף וגו' - חזר לומר הדברים עצמן שאמר למעלה, לפי שאמר ואכלתם אתו בכל-מקום שהוא חליו גמורים, לזה נתן הטעם כי אין במעשה זה שום קדשה כתרומה או פדומה לה, אלא קמון חל שאמר ה' לישראל לפרע לכם שכר עבודתכם, ומעתה מה קדשה יש בו. ודר"ל אמרו שבא הכתוב לומר שאם עבד יטל ואם לא עבד לא יטל, מכאן אמרו גדולי שקבל עליו כל העבודות חוץ מאחד אין לו חלק בזה, ואלו ואלו דברי אלהים חיים:

דברי הימים

כ"ו בסיון, נקבע דבור האחרון ליום פטירתו של התנא יונתן בן עוזיאל, ורבים נוהרים לקברו שבעמוקה, אך לא נמצא מקור לזה, וייתכן שהדבר נבע מחנוכת מבנה הקבר ביום זה. זיהוי קברו בעמוקה מובא במגילת אביתר, שכתב רב אביתר גאון, שהיה אחרון גאוני ארץ ישראל בזמן הגאונים, אך לא נמצא מקור ברור לסגולה להיוושע בזיווג הגון עלידי תפילה ליד ציונו, והנח להם לישראל.

בטעות שגור בפי רבים לומר ולכתוב תחת כל עץ רענן רבי יונתן בן-עוזיאל, אולם גדול מרבן שמו ובגמרא הוא מוזכר תמיד בלי כינוי, כרבו הלל הזקן שהיה אצלו גדול תלמידיו, כדי לרמוז לשיעור קומתו. מדור התנאים החלו להוסיף תארים לשמות אנשים, והתארים השתנו במשך הדורות. כאמור, היו רבים מחכמי ישראל ללא תארים, כי גדול מרבן שמו, ולעתים בגלל שלא נסמכו לרבנות כגון שמעון בן-עזאי ושמעון התימני. בתואר 'רבן' התעטרו נשיאי ישראל מצאצאי הלל הזקן, לרבות רבי יוחנן בן-זכאי לשיטה אחת, מפני שאף הוא היה נשיא ישראל לאחר חורבן ביהמ"ק השני, עד שהעביר את המשרה לרבן גמליאל דיבנה, בן רבי שמעון הנהרג בן רבן גמליאל הזקן. התואר 'רבי' שימש לתנאים ולאמוראים שחיו בארץ ישראל, והתארים 'רב' ו'מר' לאמוראי בכל. את ראשי הגולה בבבל כינו בתואר 'רבנא', ואת ראשי ישיבות סורא ופומבדיתא כינו בתואר 'גאון', שעליה כתב המאירי שהיא בגימטריה 60, לרמוז למי שנקרא בכינוי זה שהוא בקי בשישים מסכתות הש"ס. וכבר אמרו בהלצה, שבדורנו דור עקבת דמשיחא מתקיים הנאמר בישיעה "פיוס הוא יהיה צמח ה' לצבי ולקבוצו, ופרי הקרץ לגאון ולתפארת, לפליטת ישראל", שגם עם הארץ שדומה לצמח בור הגדל בארץ, יתעטר בתואר 'הגאון'...

משבח

רבי שלמה זלמן אוירבך, הלך פעם לבקר והודי אחד שגפול למשכבו, ושהה תקופה ארבה בבית הרפואה. אחד מבכירי הרופאים הכיר את רבי שלמה זלמן והשתומם עליך שאתם בעל שעור קומה פמוה, הטיח את עצמו לבקר את האיש המחלים. התלנה הרופא אל רבי שלמה זלמן והדבר עשה לו נפנים בבית הרפואה, ואף רופאים נוספים נקבצו ובאו אל חדרו של האיש. לימים ספר האיש, כי מאותו בקור של רבי שלמה זלמן אצלו, השתנה היחס אליו מצד הרופאים מרסקצה אל-הקצה. שכן עד אותו בקור, היה נחשב כאחד האדם, אולם לאחר מכן עלתה קרנו בעיניהם עשרת מונים, והם התחסו אליו ביחס מיוחד וטפלו בו במסירות גדולה, שהרי ללא ספק איש חשוב הוא, עד שגאון וישאל מטריח את עצמו לבקרו. זמן קצר לאחר מכן, החלים האיש בחסדי שמים ויצא מבית הרפואה, וכל ימיו הכיר טובה לרבי שלמה זלמן.

רופאה מסוגה היתה בירושלים בדור הקודם, ושמה דוקטור הלנה פגן. היא התמסרה מאד לרפואתם של ילדי ירושלים ולמענם הקימה את מחלקת הילדים בבית הרפואה לבקור חולים, ונפטרה בשם טוב ובגיל מפלג בשנת תשכ"ח. מכיון שהיתה חשוכה בנים, שמר רבי משה אהרן שטרן, המשגיח של ישיבת קמניץ, את יום פטירתה ואמר קדיש לעלוי נשמתה. שנה אחת, נשכח יום פטירתה מלבנו, אך מר-השמים הזכירו לו את הדבר בארץ פלא. לאחר תפלת מנחה בקש ממנו ראש ישיבת קמניץ רבי אשר ליכטשון, לארגן מנין לעליה על ציונו של אחד מדריכי הישיבה, שבאותו יום חל יום פטירתו, וכשהגיע אל בית העלמין בהר המנוחות, ראה לתדהמתו כי בסמוך לקברו של אותו נדיב, קבורה הרפואה המנוחה, והוא נזכר כי באותו יום חל גם יום פטירתה. מיד בקש ממנין המתפללים לעמוד ליד קברה, ואמר קדיש לטובת נשמתה. כשנשאל פעם מדוע הוא אומר קדיש אחריה, אמר רבי משה אהרן: "חש אני הכרת טובה עצומה לרופאה זו, שטפלה בילדי ירושלים במסירות נפלאה והצילה רבים מהם. והרי זה חסד שלאמת לזכור את יום פטירתה ולומר קדיש לטובת נשמתה". והוסיף לספר ספור נפלא: "פעם אחת שמעתי מיהודי אחד, כי הרבי מרחמיסטריווקא הבטיח עולם הבא לרופאה זו, אך לא ידעתי את הסבה להבטחה נדירה זו. לעת זקנותה של הרפואה, עליתי לביתה ושאלתי אותה עליך, וכששמעה את שאלתי פרצה בבכי ואמרה שהדבר ארע לפני עשרות שנים והיא עצמה שכחה את כל הענין, אך אם מישהו בא עכשו ומזכיר לה את הדבר, אין זה אלא סמן מן-השמים כי קרובה היא לעלות לעולם האמת, ומקוה היא שהבטחתו של הרבי לא תשוב ריקם. לאחר מכן המשכיה וספרה לי את הספור עצמו. 'היה זה פשעה שמחלה מדבקת השתוללה בירושלים וילדים רבים נדבקו במחלה זו. ביניהם היה גם בנו הקטן של הרבי, וחיייו היו תלוים בין שמים וארץ עד שכמעט אפסה תקוה. אני התמסרתי אל הילד באופן מיוחד, ובחסדי שמים הוא הבריא וקם על רגליו. עם שחרורו של הילד לביתו, הזמין אותי הרבי אל ביתו ובקש לדעת מה עליו לשלם לי על מסירותי הנפלאה. אמרתי לו שאני חפצה להתחית אותו על מכתב העוסק בפתח זכיות שוות לנשים, אך הרבי בשל את הדבר ואמר, שיש באפשרותי לבקש דברים חשובים בהרבה מאשר דבר פשוט כזה. נעניתו לקחי לרבי, אם כך, הבטח לי עולם הבא'. התשוב הרבי על פסא ושמע זמן רב בשרעפיו, ולאחר מכן נעמד על רגליו ואמר לי, אם אבטיח לך שאת כל מעשי אעשה למען שמו ותברך, ואתמסר למען החולים בכל לבי שלא למטרות כבוד ופרנסה, הוא מבטיח לי שאצטל בקיוב ממות בטוח ואזכה לחיי העולם הבא. עברו מספר ימים, ומחלה מדבקת חדשה החלה להתפשט בין ילדי ירושלים, ובית הרפואה היה עמוס לעיפה בתינוקות הזקוקים לרפואה. לא היו מספיק מטות לכל הפונים, ולכן ירדתי אל הרחוב כדי להזמין מטות נוספות. בדרך חזרה, בעודי חוצה את הכביש, הגיע רכב במהירות והשליך אותי למרחק גדול. בדרך גם, קמתי על רגלי וראיתי שלא ארע לי כלום, למרות התאונה הקשה. אז ראיתי שחציה הראשון של הבטחת הרבי התקיימה, ומקוה אני שלאחר מלאתי ימי, יתקיים גם החצי השני ואזכה לחיי העולם הבא". סים רבי משה אהרן שטרן את הספור ואמר: 'נו, האם לא פראי לזכור את יום פטירתה של אשה גדולה זו ולומר קדיש לעלוי נשמתה'?"

מטעם

ורדתו ואבירם בני אליאב (א, יט)

בטעמי קדמא ואזלא דרנא תביר, לרמו לדרבי חז"ל שדתי ואבירם יצאו נצבים פתח אהליהם עם נשיהם ובניהם וטפם, כדי להרחיק ולגדל, ובענין זה מתי גם ילדיהם הקטנים, ומרמו הדבר בטעמים אלו, שמכיון שהקדמו דתן ואבירם ללכת בקומה זקופה נגד משה, לכן דרנא תביר, נשברה מדרגתם ונבלעו באדמה עם כל בני ביתם. (קול שלום)

על-משה ועל-אהרן (א, יט)

בטעמי מנח רביעי, לרמו לדרבי חז"ל שכל מחלקת קרח היתה מפני שהתקנא בגשיאותו של אליצפן ברעזיאל, מפני שקרח היה בנו של יצחק שהיה הבן השני של קהת ברלוי, ואלו אליצפן היה בנו של עזיאל שהיה בנו הרביעי של קהת, ולכן טען קרח שהוא קדם לו, ולכן הטעמות התבות בטעמי מנח רביעי, לרמו שכל המחלקת היתה מנוחת ושרייה בגלל הבן הרביעי. (פני יוסף)

סורו נא (כ, טו)

בטעם פור, לרמו שמושה קרא ואמר בקול רם וברעש גדול, כדי לזרזם ולמהרם שיסתלקו משם מחר טרם תפתח הארץ את פיה. וכן מטעמות כמה תבות בפרשה בטעם פור לרמו להפלה וחזיק, כמו את מחותות החטאים האלה בנפשם, וכן וקח מאתם מטה משה, כדי לחזק את ענין הכהנה של אהרן וענין קרח ועדתו. (הערות התמימים)

מדגש

בפרשת קרח יש צ"ח פסוקים, והסמן שנמצא בסוף הפרשה למספר הפסוקים הוא דניאל, שהוא בגימטריה צ"ח. על סמיכות סמן זה נמצאו כמה טעמים, ביניהם הרמו לכך שדניאל טעה במנין שבועים שנות הגלות בין שני בתי המקדש, ואף בקרח נאמר שעינו הטעתו, וכו' עלי פי דברי חז"ל שדניאל הוא התך ונקרא כך מפני שהתכווה מנדלתו וכן קרח שהיה מושאי הארון ירד מנדלתו. אחרים תבו, שקרח בקש להגביר הדין ודניאל פעל להפך, ויש שמצאו לכך רמז בדברי רש"י בראש הפרשה: "פרשה זו יפה נדרשת", ויפה בגימטריה צ"ח, והסבירו את הדבר על-דרך הדגש עם שני שמות הקדש שהם בגימטריה צ"ח. בטענות שגור על-הקלשון לומר דניאל באשר חיד"ה נחה והאלף הנהיג בצירי, אולם הנקוד הכפול הוא דניאל, ביח"ד דגישא וצרייה והאלף הנהיג.

ממלכה

כמה בורים ועמיראצות בנו לעצמם בית-מנסה, ללא דריסת רגל לתלמידי-הכמים. בפרשת קרח, טען העוולה לתורה שיש טעות בפרש, שכן זכור לו מהנהגה שילפסח שבנותים כרף בשתי אותיות כ"ף ולא קרח בקי"ף וחי"ת, ודרש להוציא ספר תורה אחר. נמנו המתפללים וגרשוהו מהם, שכן תלמיד חכם הוא חבקי באותיות יודע את ההלכה שצריך להחליף ספר פשיש טעות. אמר על כך פקח אחד: 'זהו שגאמר 'ישיבת תתי-בנסיות של עמי הארץ מוציאים אותי-האדם', כי מי שהוא בגדר אדם היודע ספר, מוציאים אותו עמי הארץ מבית-המנסה...'

דוד מבית ויזר של רב הנביא "שבת טיש"

יום בשורה להורים, לנחמנים, ולתלמידים

הנה זה בא!

הספר החינוכי המשמלא והמרתק שרבים ציפו לו

מידות טיש

ב-3 כרטיסים

מידות והליכות בראי פרשת השבוע

שולחן השבת שלכם עולה דרגה נוספת!

שלל מדורים	1240
גדושי מוסר	לפני כרטיס
דודים בסיפ	900
מרתב טי	במחיר מיוחד
מחבר: רב	על הירידה

מחיר מיוחד לרגל המוצא לאור

להשיג בכל תנויות הספרים המובחרות

לפרטים והזמנת מרוכזת במחיר מיוחד: 02-5806777 • דוא"ל: 5806777@gmail.com

אחד מחסידיו של המהר"ד מקבל, התבקש פעם על-ידי רבו בראש השנה לפני תקיעת שופר, ללכת לאדם אחד שגפול למשכבו, כדי לשמשו ולסעודו בחילוי. הצטער האיש מאד על שלא ישמע את התפלות של הרבי ולא את התקיעות כמצות היום, אבל עשה בדברי הרבי. לאחר התפלה קראו הרבי לחדרו ואמר לו: "היום קנתם מצוה גדולה של בקור חולים, ואני רוצה שתיהיה לי חלק במצוה זו", נטל שופר ותקע בפניו כדי להוציא ידי חובה.

אל רבי פינחס מקמניץ שהתגורר בעיר וישיוא, הגיע פעם אחד מחסידיו וספר לו, כי בתו חלתה על ראותיה והרופאים נלאו למצוא לה מזור. יעץ לו הרבי שבתו תבלע פנינה מסגולה, אבל האב שהיה דל אמצעים התאונן כי אין ידו משנת לרפש פנינה כזו. הציע לו הרבי לפנות לרב העיר, רבי מנחם מנדל מווישיוא, ומיד כששב לפניו וספר לו את הדבר, שמעה זאת הרבנית ומיד הטיחה פנינה אחת מהשכבים השפתי שלה וזעניקה לו אותה בשמחה, ובדרך גם נצלה הילדה.

"ויקח קרח" - מדוע נאמרה לשון לקיחה? מפני שקרח בקש לקחת לעצמו גדלה ושררה בלי לקבלה מקרוב, וזו היתה טעותו. שכן אין לאדם לטל לעצמו טובה וגדלה, אלא אם-כן מעניקים לו את הדבר מר-השמים, ואין בכוחו של אדם לקחתה בעצמה... (הרבי ר' בונים מפשיסחא)